

K

декември, 2012

бр.9

И

И

Б

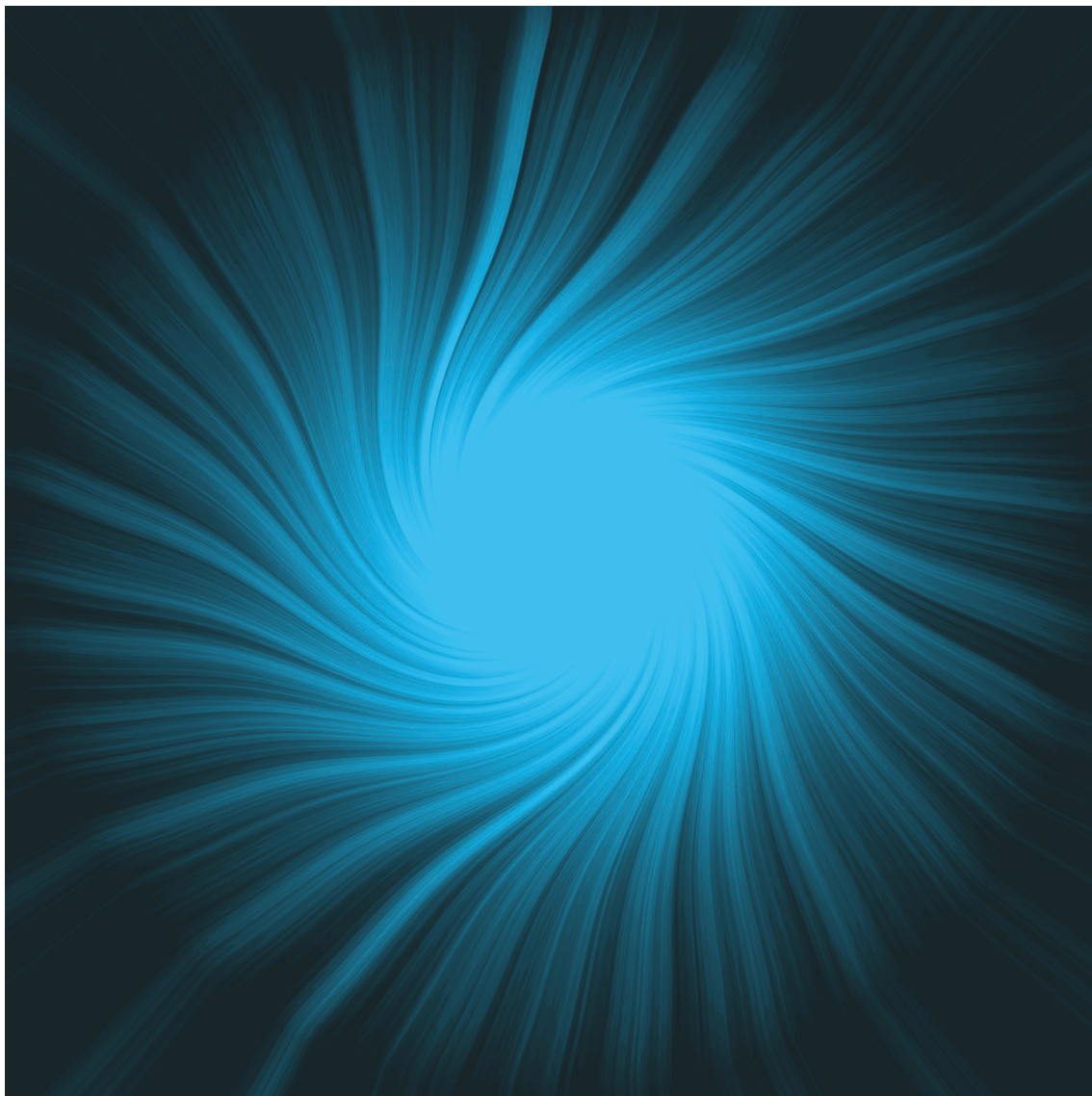
P

y

ЕКВИЛИБРИУМ

Економски факултет – Прилеп
ЕКВИЛИБРИУМ бр.9
Редакциски одбор

проф. д-р Ѓорѓи Манчески; проф.д-р Славица Роческа; проф.д-р Гордана Витанова; доц.д-р. Марјан Ангелески
проф.д-р Гордана Трајкоска; проф.д-р Димко Кокароски; проф. д-р Љупчо Печијарески;
проф.д-р Каролина Илиеска; доц.д-р Снежана Саламовска; проф.д-р Маргарита Јанеска; доц.д-р Димитар Николоски

лектура: Анкица Стојаноска
техничка обработка: Виолета Глигоровски

Издавач: Економски факултет - Прилеп
Печати: Гинис, Прилеп
Тираж:500

СОДРЖИНА

Воведен збор Марјан Ангелески.....	стр.3
Меѓународна конференција „Миграцијата и пазарот на труд“ Димитар Николоски.....	стр.4
Нови програми на третиот циклус студии Марика Башеска Ѓорѓиеска.....	стр.6
Предавање на тема:Економијата и бизнисот Трифун Костовски.....	стр.7
Промоција на дипломирани економисти и магистри Игор Здравкоски.....	стр.8
Новости од Универзитетот „Св.Климент Охридски“ - Битола Елизабета Атанасоска.....	стр.9
Значењето на актуарската математика и професијата актуар Маргарита Јанеска.....	стр.10
Безбедноста на економските информации Пеце Николоски.....	стр.12
Улогата на модерниот сектор за финансии Дејан Крстевски.....	стр.14
Зошто да се учи француски јазик? Зоран Николовски.....	стр.16
Влијателни економисти-Дон Неш Оливера Костоска.....	стр.18
Успешни алумни Љубица Неделкоска.....	стр.21
Турнир во мал фудбал Филип Велески.....	стр.23
Програми на АИЕСЕК Маргарита Попоска.....	стр.24
Активности во рамките на бизнис логистиката Анета Ристеска.....	стр.26

Воведен збор

Марјан Ангелески

Пред вас го имате деветтиот број на „Еквилибриум“, гласило коешто во изминатиов период се наметна со своите информативни, едукативни и забавни содржини не само кај вработените и студентите од Економскиот факултет-Прилеп, туку и кај пошироката читателска публика. Овој број се совпаѓа со крајот на уште една календарска година и завршетокот на зимскиот семестар, па во тој контекст на сите студенти им посакуваме многу успех во полагањето на испитите и колоквиумите. Крајот на годината претставува период кога се сумираат постигнатите резултати во текот на целата година и искрено се надевам дека на изминатата 2012. година ќе се секаваме по многу убави настани и постигнати успеси. И овој број на „Еквилибриум“ изобилува со богати и интересни содржи коишто ќе го задржат вашето внимание. Во изминатиот тримесечен период се случија голем број настани меѓу коишто несомнено значаен белег остави Меѓународната научна конференција посветена на миграцијата и пазарот на труд, чиј координатор беше Економскиот факултет-Прилеп. Големите број заинтересирани учесници како од земјата, така и од странство само ја потврдија атрактивноста на темата, а беспрекорната организација на овој научен собир уште еднаш потврди дека нашиот Факултет претставува лидер во развојот на економската наука во Република Македонија. Економскиот факултет-Прилеп перманентно ги иновира и осовременува студиските програми од сите три циклуси на студии. Во изминатиот период беше добиена акредитација за три студиски програми од третиот циклус. Имено, станува збор за докторски студии по менаџмент, маркетинг и меѓународен бизнис за коишто подетално се осврнува раководителот на третиот циклус студии, проф. д-р Марика Башеска-Ѓорѓиеска. Како и многупати досега на нашата високообразовна институција пригодни предавања одржаа голем број истакнати бизнисмени и стручњаци од практиката. Во овој број ви ги пренесуваме импресиите од предавањето на тема „Економијата и бизнисот“, одржано од нашиот искусен стопанственик г-дин Трифун Костовски. Освен тоа, во овој број се презентирани и низа интересни текстови за значењето на актуарската математика и професијата

актуар, безбедноста на економските информации, улогата на модерниот сектор за финансии и сл. Во рамките на рубриката влијателни економисти е презентирањето ликот и делото на нобеловецот Џон Неш, додека во рубриката успешни алуمني ви го претставуваме кариерниот развој на нашата поранешна студентка Љубица Неделкоска. Исто така, и во овој број континуирано ве информираме за новостите на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола, активностите на меѓународната студентска асоцијација АИЕСЕК, спортските активности и други новости од функционирањето Факултет.

Со верба дека и натаму ќе останете наши верни читатели, од мое име и од името на Редакцискиот одбор на „Еквилибриум“ ви ја честитам Новата година и Ви посакувам успех како на професионален, така и на приватен план.

Меѓународна конференција „Миграцијата и пазарот на труд“

Димитар Николоски

Миграциските движења и современите тенденции на пазарите на труд во регионот на Југоисточна Европа сè повеќе заземаат значајно место во академските кругови и наметнуваат потреба за преземање соодветни мерки. Во тој контекст, во периодот од 19 до 20 октомври, 2012 година во хотелот „Монтана Палас“ во Крушево, беше одржана меѓународна научна конференција, на тема: „Миграцијата и пазарот на труд“. Целта на конференцијата беше да се утврдат состојбите со миграциите и пазарите на труд и да се поттикне дебата за формулирање соодветни решенија за подобрување на вработеноста и намалување на сиромаштијата. Конференцијата, „Миграцијата и пазарот на труд“, се реализира како резултат на заедничката соработка меѓу три партнерски институции: Институтот за социолошки и политичко - правни истражувања (Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје), Економскиот факултет - Прилеп (Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола) и Здружението „Мариовско - мегленски културни средби“ од Прилеп.

Врз основа на утврдената агенда, конференцијата

започна со неколку поздравни обраќања. На почетокот од името на Организациониот одбор на конференцијата, свое обраќање имаше доц. д-р Димитар Николоски, кој на учесниците им се заблагодари за пријавените трудови и присуството на конференцијата. Потоа, пред присутните се обратија градоначалникот на општина Прилеп, г-дин Марјан Ристески и градоначалникот на општина Крушево, г-дин Васко Дамчески, кои од свој аспект ги истакнаа проблемите со миграциите и пазарот на труд во рамките на локалните самоуправи. Од името на Македонската академија на науките и уметностите учесниците на конференцијата ги поздрави академик Гоце Петрески, кој во својот инспиративен говор ги идентификува најсуштинските одлики на миграцијата и функционирањето на пазарот на труд во Република Македонија. На крајот од овој дел, од името на партнерските институции, збор имаше директорот на Институтот за социолошки и политичко - правни истражувања, проф. д-р Јорде Јакимовски кој, исто така, им се заблагодари на учесниците за пријавените трудови и вложениот напор да истражат различни аспекти на миграциите и пазарите на труд во Југоисточна Европа и пошироко.

На конференцијата беа пријавени вкупно 84 трудови, коишто беа поделени во две одделни сесии, и тоа: миграции и пазар на труд. Во рамките на сесијата миграции се дискутираше за миграциите во Република Македонија, демографските и социјалните аспекти на миграциите, финансиските ефекти од миграциите, како и меѓународните миграции. Од друга страна, во рамките на сесијата за пазарот на труд беа дискутирани проблемите на образованието, макроекономските импликации и политики, општествениот аспект на пазарот на труд, како и поврзаноста на пазарот на труд со човечките ресурси и претприемништвото.

Во поголемиот дел од трудовите, што се однесуваа на миграцијата, доминираа проблемите на миграциите село-град, како и емигрирањето на домашната работна сила во странство. Во тој контекст, особено беа истакнати негативните економски импликации од иселувањето на младите и високообразувани кадри со којшто се соочуваат речиси сите земји во регионот на Југоисточна Европа. Голем број од учесниците на конференцијата миграциските движења на населението ги анализираа во контекст на идното членство во Европската унија и соодветните ефекти врз мобилноста на населението. Од друга страна, приливите на финансиски средства од иселеништвото во матичните земји претставуваат значајна компонента во нивните биланси на плаќање, што придонесува за ублажување на последиците

од големите дефицити. Оттука, на конференцијата посебно беше нагласено значењето на миграциската политика, што би се состоела во преземање мерки за спречување на тн. „brain drain“ и би овозможила канализирање на финансиските приливи во функција на забрзан општествено-економски развој на земјите во регионот.

Во сферата на пазарот на труд учесниците на конференцијата се задржаа на проблемите со невработеноста во земјите од Југоисточна Европа, како и социјалните импликации од високата невработеност, како што се: сиромаштијата, нееднаквоста, социјалната ексклузија и социјалната патологија. Во тој контекст беа идентификувани факторите што влијаат врз високата и одржлива стапка на невработеност, како и улогата на алтернативните механизми за прилагодување на пазарите на труд во услови на висока невработеност. Исто така, голем број од дискутантите се задржаа на проблемите на сегментацијата на пазарот на труд и последиците што невработеноста ги има особено врз тн. „ранливи групи“ во општеството, како што се младите, недоволно образованите или припадниците на некои етнички малцинства. Слично како и во случајот со миграциите, беше нагласена улогата и значењето на политиките на пазарите на труд, и тоа како пасивните, така и активните политики коишто би биле креирани за подобро функционирање на пазарот на труд и намалување на високата невработеност.

Според структурата на пријавените дискутанти, може да се заклучи дека конференцијата претставуваше спој меѓу искуството и младоста. Имено, со свои трудови учествуваа еминентни стручњаци од сферата на миграциите и пазарот на труд, но исто така импресионираше и бројноста на младите истражувачи во оваа облст. Покрај учесници од Република Македонија, на конференцијата имаше и бројни учесници од странство, и тоа од: Србија, Албанија, Бугарија, Косово, па дури и од подалечни земји, како на пример, Индија и Камерун. На сите учесници на конференцијата им беа поделени работни материјали во коишто, меѓу другото, беше вклучен и отпечатен Зборник на апстракти, а на крајот секој учесник доби сертификат за учество на конференцијата.

Од двата работни дена на конференцијата може да се извлече генерален заклучок дека беа презентирани мошне интересни научни трудови во коишто се разработуваа различни елементи на миграциите и пазарите на труд. Од друга страна, научните дискусии овозможија авторите на трудовите да добијат корисни сугестии за подобрување на квалитетот

на нивните истражувања. Покрај работниот дел, учесниците на конференцијата имаа можност да учествуваат во богата социјална програма за којашто се погрижија организаторите на конференцијата. Така, на 19 октомври беше организирана посета на Меморијалниот музеј на Тоше Проески и споменикот „Македониум“, додека на 20 октомври дел од учесниците го посетија манастирот посветен на Св. Преображение.

Во оваа прилика, од името на Организациониот одбор, би сакале уште еднаш да изразиме благодарност на сите учесници за нивните напори да пријават трудови и да истражат различни аспекти поврзани со миграцијата и пазарите на труд во Југоисточна Европа и во глобален контекст. Се надеваме дека бројноста и квалитетот на презентираниите трудовите и учеството на голем број истакнати стручњаци и млади истражувачи придонесоа за успешно постигнување на целите на конференцијата.

Нови програми на третиот циклус студии

Марика Башеска Ѓорѓиевска

Задржувањето во континуитет на високообразовниот процес и стекнувањето посовремени, продлабочени и иновациски знаења на Економскиот факултет-Прилеп резултира со организирање три нови докторски програми на трет циклус студии, што започнуваат да функционираат од академската 2012/13 година. Поконкретно, станува збор за докторските програми по маркетинг, менаџмент и меѓународен бизнис коишто се акредитирани од Одборот за акредитација и претставуваат дополнување на понудата на докторски програми на Економскиот факултет-Прилеп. Впрочем, Економскиот факултет-Прилеп беше првата високообразовна институција којашто, како носител на Темпус проект уште во 2007 и 2008 година, го креира и постави системот на докторски студии како трет циклус којшто стана дел од Законот за високото образование и подлога за изготвување на правилниците за трет циклус студии на повеќе универзитети во Република Македонија. Покрај тоа, Економскиот факултет-Прилеп е првата институција во рамките на Универзитетот којашто е креатор, а од академската 2012/13 година и имплементатор на заедничка регионална докторска програма по претприемништво и менаџмент на мали претпријатија, реализирана од осум универзитети од земјите и регионот на ЕУ. Согласно принципите на Болоњскиот процес, третиот циклус студии е специфичен и подразбира кохерентни студиски програми коишто значат надоградување на знаењата стекнати во претходните два циклуса студии и афирмирање на истражувачката компонента заснована врз принципите на иновативност и креативност.

Во контекст на претходново, со новите докторски програми по маркетинг, менаџмент и меѓународен бизнис се обезбедува поефикасна интеграција во европскиот високообразовен простор и респектирање на неговите основни вредности и стандарди, како што се: промоција на знаењето; развој на оригиналните истражувања; развој на креативноста, иновативноста, трансферот на знаење и решавањето проблеми; обезбедување специјализирано и високостандардизирано знаење, коешто ќе води кон поефикасно и поефективно администрирање на

човечките и економските ресурси.

Новите докторски програми траат три години, односно шест семестри. Притоа, студентите се стекнуваат со 60 кредити во текот на една академска година, односно со вкупно 180 европски кредити. Трите докторски програми имаат идентична структура што опфаќа две фази, и тоа: фаза на обука за истражување и фаза за изработка на докторска дисертација.

Во фазата на обука за истражување, во којашто докторантите имаат статус на PhD студенти, тие реализираат програма којашто опфаќа задолжителни и изборни предмети што кореспондираат со областа на студиската програма, како и предмети со коишто ги совладуваат методологијата на научно-истражувачката работа и методите на истражување. Покрај тоа, а во насока на нивна подготовка за истражување, докторантите имаат обврска да изработат и публикуваат еден научен труд, како и пилот-истражувачки труд. По завршувањето на првата фаза, односно по изработката и позитивната оценка на пилот-истражувачкиот труд, студентите се стекнува со статус на кандидат за докторат на науки (PhD кандидат) и започнуваат со спроведување на нивното истражување и изработка на докторската дисертација којашто претставува оригинално истражување на кандидатот. Докторските студии завршуваат со јавна одбрана на докторската дисертација.

Предизвикот да студираат на трет циклус студии, во академската 2012/13 година, го прифатија студенти на сите три студиски програми на Економскиот факултет Прилеп. Очекуваме и во иднина овие студиски програми да привлекуваат големо внимание и да претставуваат поддршка на научно-истражувачката дејност во Факултетот.

МЕНАЏМЕНТ

МАРКЕТИНГ

МЕЃУНАРОДЕН БИЗНИС

Предавање на тема:

„Економијата и бизнисот“ - Трифун Костовски

Татјана Спасеска

Процесот на глобализација наметнува потреба од усогласување на универзитетските наставни програми со потребите на економијата за кадри кои ќе се соочуваат со тековните услови на стопанисување. Како последица на тоа произлегува интензивирањето на партнерството меѓу универзитетите и бизнис заедницата за интегрирање на знаењето на двете страни, како и стекнување заднички придобивки. Во оваа насока, Економскиот факултет-Прилеп ја продолжува неколкумесечната практика на проширување и интензивирање на соработката со бизнис заедницата за негово континуирано адаптирање и партиципирање во процесите на економскиот развој на Република Македонија. Овие активности се реализираат преку Центарот за перманентно професионално усовршување којшто континуирано покренува и ги поддржува иницијативите за ефикасно прилагодување на Факултетот во променливиот деловен амбиент. На овој начин, Центарот презема соодветни активности за зацврстување и продлабочување на соработката во бизнис секторот преку предавања на истакнати стручњаци од бизнис секторот во Република Македонија. Во тој контекст, вредно е да се одбележи дека во просториите на Економскиот факултет-Прилеп, на 12 декември 2012 година, беше организирано предавање на г-дин Трифун Костовски, на тема “Економијата и бизнисот”. Во своето излагање тој направи краток осврт на неговото животно искуство во сферата на бизнисот, почнувајќи од неговото прво вработување во „Технометал“ – Македонија, во далечната 1971 година, па сè до неговата денешна позиција, како сопственик на голем број компании меѓу кои се вбројуваат Еуростандард банка, Еуролинк осигурување, Негорски бањи, лизинг компанија и тн. Господин Т. Костовски истакна дека денешните услови на стопанисување суштински се разликуваат од периодот кога тој започнал да ја гради својата кариера како стопанственик и менаџер. Говорејќи за развојниот пат на неговите компании и неговата лидерска позиција, тој ја акцентираше довербата во бизнис партнерите, како клучна, за успешното функционирање на бизнисот. Според него, секој деловен човек треба да ги искористува ретките

можности во животот за постигнување исклучителни деловни резултати, но исто така неопходно е континуирано да вложува во надградба на своите знаења и вештини. Меѓу другото, господин Т. Костовски им понуди можност на заинтересираните студенти за посета и изведување пракса во неговите компании, како и можност за нивно волонтирање, со определен надоместок. Неговото предавање предизвика голем интерес како кај студентите, така и кај академскиот кадар, а беше проследено со многубројни прашања, по што се разви интересна дискусија.

Предавањата од ваков карактер им овозможуваат на студентите да се запознаат со практичните искуства на стопанствениците кои се наоѓаат на лидерските позиции во стопанството во нашата земја, а истовремено го инспирираат нивниот претприемнички потенцијал и иновативноста. Се надеваме дека ваквата практика на Факултетот ќе продолжи и натаму, со што ќе се потврди неговата водечка улога во продуцирањето квалитетни високообразувани кадри во сферата на економијата и бизнисот во Република Македонија.

Промоција на дипломирани економисти и магистри

Игор Здравкоски

Традицијата на свечено доделување дипломи на Економскиот факултет-Прилеп продолжува и оваа година. Имено, на 17 декември 2012 година имавме можност да бидеме дел од свечениот настан кога беа доделени дипломи на 205 дипломирани економисти и 25 магистри по економски науки кои дипломираше, односно магистрираше во периодот од 1 април до 10 октомври 2012 година.

Во академски амбиент, во холот на Факултетот, пред присутните дипломирани економисти, магистри по економски науки, нивни роднини и пријатели, како и многубројните професори и асистенти се обрати проф. д-р Ѓорѓи Манчески, декан на Економскиот факултет-Прилеп. Тој, во своето обраќање, им честиташе на дипломците и магистрите за успехот и им посака среќа во натамошната професионална кариера. Меѓу другото, тој нагласи дека едукативниот пат не запира тука и дека голем број од нив ќе продолжат со натамошно образование и професионално усовршување.

Потоа на присутните им се обрати проректорот за настава при Универзитетот „Св.Климент Охридски“ - Битола, проф. д-р Сашо Атанасоски. Тој, во своето инспиративно обраќање, ја истакна улогата на Универзитетот „Св.Климент Охридски“ - Битола во економскиот развој на регионот и во тој контекст ја потенцираше водечката улога на Економскиот факултет-Прилеп во рамките на Универзитетот.

Свечената манифестација беше почестена и од градоначалникот на општина Прилеп, господин Марјан Ристески кој, исто така, зеде збор и им порача на студентите да вложуваат во своето образование, придонесувајќи за економскиот развој на Република Македонија. Тој ја искористи приликата, на првенецот на генерацијата, Павлина Петреска, која дипломираше со просек 10.00, да и понуди вработување во администрацијата на локалната самоуправа-Прилеп.

Во програмата имаше вклучено и забавен дел во којшто учествуваа претставници од македонската поп-рок сцена, односно бендот The Hounds што, на себе својствен начин, се презентираше и ја збогати оваа манифестација. По завршувањето на свечениот дел од промоцијата, присутните беа почестени со коктел, каде што меѓусебните честитки продолжија во пријатна и релаксирана атмосфера.

Со овој настан Економскиот факултет-Прилеп се потврдува како една од најзначајните единици на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола, што во своето петдецениско постоење континуирано профилира кадри кои секогаш се одлични претставници на економската наука во регионот и на меѓународно ниво. Уште еднаш, од името на вработените во Економскиот факултет-Прилеп, на дипломираните економисти и магистри им честитаме и им посакуваме многу здравје и успех во Новата 2013 година.

Во рамките на ЕРАЗМУС МУНДУС

Акција 2, програмата финансирана од Европската комисија се отвораат извонредни можности за аплицирање за студентите и академскиот кадар на Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола за престој на некој од 19. универзитети во земјите на Европската унија (Белгија, Велика Британија, Франција, Германија, Шведска, Италија, Шпанија, Полска, Бугарија, Словенија, Холандија, Австрија). Станува збор за два проекта со акронимите СИГМА и БАЗИЛЕУС, во рамките на коишто комплетно се покриени патните трошоци, школарината и осигурувањето, како и трошоците за живеење и другите потреби на апликантот. Повиците за пријавување за програмата БАЗИЛЕУС се отворени од 14 ноември 2012 година, додека за програмата СИГМА од 1 декември 2012 година. Роковите за поднесување на потребните документи за горенаведените програми се до 1, односно 15 февруари 2013 година. И во двата случаи апликантите изминуваат низ селективен процес за учество и, по успешното позиционирање, ќе следува афирмација на договорот за учење што, пак, ја отвора можноста остварените кредити студентот дополнително и соодветно да ги валоризира. За подетално запознавање на заинтересираните со можностите и условите за остварување на мобилноста, целокупната процедура и on-line аплицирањето Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола ќе спроведе соодветни промоциски активности. Афирмативната кампања ќе се реализира поединечно на факултетите, со логистичката поддршка од Канцеларијата за меѓународна соработка на УКЛО. Изразено низ бројки, преку програмата БАЗИЛЕУС е предвиден следниов број стипендии: 13 за додипломски, 9 мастер, 4 докторски, 2 постдокторски и 5 стипендии за академски кадри. Преку програмата СИГМА е предвиден следниов број стипендии: 6 за додипломски, 6 за мастер, 2 докторски, 1 за постдокторски и 2 стипендии за академските кадри. За подетални информации, како и за поднесување на апликациите студентите и наставниот кадар може да се информира на следниве интернет адреси: www.basileus.ugent.be и www.sigma.uw.edu.pl. Во меѓувреме Универзитетот „Св. Климент

Охридски“-Битола стана потписник на документот Magna Charta Universitatum, со којшто се афирмираат универзитетските традиции и воедно се поттикнуваат силните врски меѓу универзитетите во Европа и пошироко, во светски рамки. Пристапувањето на нашиот Универзитет кон оваа асоцијација се наметна како неопходност во услови кога се развива подготвеноста за соочување со новата улога на универзитетот за проактивно учество во окружувањето и поширокиот општествен контекст. Вредно е да се забележи дека Magna Charta Universitatum во 2013 година одбележува две и пол децении од постоењето. Од 1988 година кога е формирана оваа асоцијација, во нејзиното оформување учествувале 388 универзитети, додека денес бројот на универзитетите што ја потпишале Повелбата изнесува 752. Инаку, членувањето во Magna Charta Universitatum претставува бренд на престиж и самото припаѓање во оваа асоцијација нуди бројни можности како за студентите, така и за академскиот кадар. Magna Charta Universitatum паралелно соработува и со ЕУА, и со УНЕСКО и претставува своевиден медијатор меѓу академскиот свет, главно младите, студентите и останатите партнери, што ќе овозможува зголемување на конкурентноста како во економскиот, така и во образовниот, научно-истражувачкиот и културниот домен. По повод 8 декември, Патрониот празник на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола, на свеченоста, што се одржа на 6 декември 2012 година, меѓу другите манифестации од програмата, беа доделени плакети и парични награди за најдобрите учесници на конкурсот во категориите истражувачки труд и есеј. Имено, во рамките на воспоставената традиција, а во чест на Патронот на Универзитетот, беше распишан награден конкурс за најдобар истражувачки труд и есеј, по што беа формирани конкурсни комисији коишто имаа задача да ги определат критериумите за вреднување на пристигнатите трудови и да донесат одлуки за најдобрите остварувања. Комисијата за оценка на истражувачките трудови, во состав: доц. д-р Димитар Николоски претседател и членовите, доц. д-р Арсе Петрески и доц. д-р Младен Караџоски, при изборот на најдобрите истражувачки трудови, се раководеа од претходно определените критериуми за вреднување на пристигнатите истражувачки трудови, и тоа: методолошкиот пристап, оригиналноста и актуелноста на темата, како и адекватноста на изборот на методите за истражување, применливоста и импликациите за политиките и стилот на

пишување. Интересен е податокот дека Комисијата констатира исклучителен интерес за економско - социјалните теми и подготвеноста на студентите да одговорат на истражувачкиот предизвик токму во овој домен. Од друга страна, Комисијата за оценка на најдобрите есеи, во состав: проф. д-р Јордан Стојаноски, претседател и членовите проф. д-р Димитар Пандев и доц. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, при изборот на најдобро изработените есеи ги почитуваа востановените критериуми за оригиналност на темата, пристапот и почитувањето на правилата при изработка на есеј и стилот на пишување.

Комисиите ги донесоа одлуките за најдобри трудови и есеи, а наградите и пофалниците за авторите беа јавно доделени на свеченоста по повод Патрониот ден на Универзитетот. Во категоријата истражувачки труд беше награден трудот со наслов „Анализа на улогата на различните социо-економски фактори во остварување на националната стратегија за одржлив развој на Р. Македонија“ од Катерина Кимовска, студент на Економскиот факултет - Прилеп. Во категоријата есеј за најдобар беше избран есејот „Смрт за смртната казна“ од Наталија Трајковска, студент на Правниот факултет - Кичево, дисперзирани студии во Битола. Се надеваме дека востановената практика за наградување на најдобрите истражувачки трудови и есеи на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола ќе прерасне во традиција преку којашто ќе се промовира и поттикнува креативноста на студентите.

Значењето на актуарската математика и професијата актуар

Маргарита Јанеска

Осигурувањето, денес, претставува економска институција, што надоместува штети коишто настанале како последица на несреќен случај, природна катастрофа, или некоја друга непогода. Тоа обезбедува економска заштита на осигурениците (правни и физички лица) од штетни дејствија, поради коишто доаѓа до осигурениот случај или остварување на осигурениот ризик. Главна функција на осигурувањето е надоместокот на штетите и исплата на осигураната сума кога ќе се оствари осигураниот случај. Овој надоместок од осигурувањето може да се рагледува од два аспекта, и тоа: од аспект на интересите на поединците; и од аспект на интересите

на заедницата.

Неоспорно е дека осигурувањето има голема улога во стопанството на секоја национална економија. Покрај неговата примарна, економска функција, голема улога има и во извршувањето на неговата секундарна функција, а тоа е финансиската функција и оттука тоа тесно е поврзано со банкарскиот систем, и тоа од два аспекта: еден дел од акумулацијата што се создава во осигурувањето се употребува за создавање тн. резервен фонд – фонд на сигурност, што служи за неутрализирање на отстапувањата на реализираните штети од предвидените; а другиот дел од средствата за акумулација, по правило, се држат кај банките или се вложуваат во обврзници, наменети за развој. Покрај тоа, осигурувањето, како специфичен механизам за акумулирање на паричниот капитал, се претвори во моќно оружје за мобилизација на паричните средства на населението.

Акумулирањето средства во осигурувањето се врши така што премиите, наплатени од осигурениците во многу мали износи, акумулирани на едно место, добиваат облик на крупни парични средства. Средствата акумулирани во осигурувањето имаат значајна улога во финансискиот систем на секоја земја. Овие средства можат да се пласираат под услов да се зачува ликвидноста на осигурувачот во извршувањето на обврските од осигурувањето, како и да се обезбеди сигурност на пласираните средства. Модерното осигурување има научна основа, т.е. функционира според правилата на економските, правните и техничките науки. Тоа се постигнува со примена на научни методи, засновани на теоријата на веројатност, а пред сè на законот за големите броеви, односно користење на математичко-статистичките и актуарските методи. Техниката на пресметување и определување на премиите бара целосна компензација на ризикот, односно вкупните премии врз принципите на заемност и солидарност и согласно економските начела за осигурувањето во целост да обезбедат извршување на обврските врз основа на осигурувањето, односно исплата на надоместоците од осигурувањето. Во праксата при реализација на осигурените случаи доаѓа до отстапување од очекуваниот број и износот на исплатите. Токму поради тоа се усложнува и пресметувањето на реалниот износ на премиите. Стручњациите кои се занимаваат со пресметување на премиите во осигурувањето се нарекуваат актуари. Актуарите во почетокот се грижеле, покрај другото и за актите во осигурителните компании, па оттаму потекнува и нивното име.

Актуарството се појавило од XVII век, па се развива сè до денес, ширејќи ја својата улога. Освен што

претставуваат специфичност на осигурувањето, денес, актуарите се присутни речиси во сите финансиски институции, како што се: осигурителните компании, пензиските фондови, инвестициските фондови, банките и консултантските агенции), иако се најзастапени во осигурителните друштва. Значи, посебно изразена е нивната улога во осигурувањето. Имено, според статистиката, од 10 актуари, 7 работат во осигурување. Основни задачи на актуарската математика се: постигнување рамнотежа на осигурителниот фонд; групирање на ризиците според различните опасности; пресметување на премиската резерва; и пресметување на премиската резерва кај осигурувањето на живот.

Поради тоа, покрај математичките познавања, актуарите треба добро да ја разбираат економијата, практиката и законите на државата, демографските и финансиските движења, и за да можат на практичен и соодветен начин да ги презентираат актуарските познавања и резултатите од анализите. Актуарите, преку националните актуарски здруженија, придонесуваат за јавниот интерес на земјата, главно преку примена на своите знаења за јавните добра и давањето помош и совети во врска со регулативата од областа на финансиите, социјалното и здравственото осигурување. Улогата на актуарската професија и актуарите во областа на осигурувањето се гледа преку оперативно-техничката, контролната, советодавната и научно-креативната функција.

Според интернет страницата „24/7 Wall Street“, професијата актуар е прва на листата професии што ќе бидат барани во иднина, а коишто ќе носат најголема заработувачка. Според сајтот, ваквиот експерт годишно ќе заработува просечно 85.000 долари. Слично на тоа, според интернет страницата CareerCast.com и Извештајот за рангирање на вработените, актуарството е рангирано како најдобра работа во 2009 година, врз основа на истражувањето на 200 различни позиции, а резултатите се објавени во списанието The Wall Street Journal. Со користење на 5 клучни критериуми за мерење стрес, работна средина, физички барања, приход и перспектива и со однапред утврдена методологија за бодирање на секој елемент од овие клучни критериуми, овој извештај има за цел да се компарираат професиите во различни индустрии, нивоата на вештини и движењето на платите, т.е. нивно сортирање во дефинитивната ранг-листа на професии.

Во светот постојат различни пристапи во законското регулирање на актуарската професија. Во одделни земји актуарите и нивните професионални звања целосно законски се регулирани, односно заштитени, а во други тие се само делумно заштитени, додека во

трети земји воопшто не постојат прописи за тоа.

Во Република Македонија, во април 2004 година, беше основано Македонското актуарско здружение „Актуар“. „Актуар“ е стручна организација, чија намера е да ги унапредува актуарските дисциплини, нивната практична примена и стручното усовршување и образование на актуарите на подрачјето на Република Македонија. Ова здружение денес брои 23 членови. Тие не мора да бидат овластени актуари, но треба да имаат соодветно образование за актуари (стручен испит за овластен актуар, организиран од Министерството за финансии или од Агенцијата за супервизија на осигурувањето – основен и напреден курс по актуарска математика, доктор на математички науки и сл.). Основните цели на Здружението се: следење на развојот на научните актуарски дисциплини, потпомагање на членовите во активното учество во овој развој, изучување и унапредување на практичната примена на актуарските дисциплини, соработка со факултетите и останатите научни институции, меѓународни здруженија на актуари и останати сродни здруженија, унапредување и обединување на научното и стручно образование и усовршување на актуарите. Задачите и компетенциите на актуарите се регулирани во Законот за супервизија на осигурувањето, којшто е донесен во 2002 година. Битно е дека овластен актуар е лице кое има дозвола за работа како овластен актуар, издадена од страна на Агенцијата за супервизија на осигурување, којашто е формирана во 2009 година и којашто организира обуки и спроведува испити за добивање лиценца за овластен актуар.

THE WALL STREET JOURNAL.				
Top 10 of Best jobs in the U.S. in 2009, based on five criteria -- environment, income, employment outlook, physical demands and stress -- according to CareerCast.com.				
Rank	Job	Salary		
		Starting	Midlevel	Top level
1	ACTUARY	\$49,000	\$85,000	\$161,000
2	SOFTWARE ENGINEER	\$54,000	\$85,000	\$129,000
3	COMPUTER SYSTEMS ANALYST	\$45,000	\$76,000	\$118,000
4	BIOLOGIST	\$39,000	\$71,000	\$148,000
5	HISTORIAN	\$34,000	\$62,000	\$111,000
6	MATHEMATICIAN	\$54,000	\$95,000	\$141,000
7	PARALEGAL ASSISTANT	\$29,000	\$46,000	\$73,000
8	STATISTICIAN	\$40,000	\$73,000	\$117,000
9	ACCOUNTANT	\$37,000	\$59,000	\$102,000
10	DENTAL HYGIENIST	\$44,000	\$67,000	\$91,000

Безбедност на економските информации

Пеце Николовски

Развојот на технолошките достигнувања за електронско комуницирање го следи и развојот на средствата за ефикасна контрола (надгледување) од различни интереси. Најчесто наведувана причина за повредување на дискрецијата во комуницирањето е безбедносната страна. Одамна е познато дека биле создавани цели системи за прислушкување, сортирање, издвојување и анализирање на информациите што се пренесуваат преку електронското комуницирање.

Заштитата на националните интереси, борбата против тероризмот, спречувањето на недозволените финансиски трансакции, борбата против шверцот и црната берза, корупцијата, „перењето пари“ и слично, потоа заштитата на јавниот ред и мир, борбата против порнографијата, педофилијата и другите пороци, спречувањето на недозволената имиграција итн. се само некои од причините поради кои развиените земји ги развиваат софистицираните системи за надгледување на меѓународното комуницирање од сите видови. Во ова време на глобализација, најприсутните причини за надгледување на меѓународното комуницирање се од економската природа – бизнис (економската) шпионажа и заштитата на економските интереси на некоја земја.

Во областа на меѓународното електронско комуницирање, што изгледа како најсигурен начин на комуницирање, се развиени неверојатни електронски системи за надгледување на сите испратени и примени пораки. Глобализацијата очигледно морала да ја опфати и разузнувачката област во функција на политиката и економската доминација. Податокот дека американските прописи дозволуваат увоз на електронска технологија, само ако таа ги задоволува стандардите и можностите за контрола и прислукување покажува дека тука има свесни намери кај владините служби.

Ова, се разбира, предизвикало бурни реакции кај американските официјални лица. На јавното сослушување што по тој повод било одржано во Комитетот за шпионажа на американскиот Сенат, директорот на NSA, генерал-мајор Michael V. Hayden, потврдил дека Агенцијата е опремена

со моќни ресурси што & овозможуваат да собира доверливи информации за тероризмот, ширењето на наоружувањето, перењето пари и корупцијата во компаниите. Но, тој бил помалку убедлив кога тврдел дека тие податоци не им се пренесуваат на американските компании или странските влади.

Неговото сведочење е сосема спротивно на тврдењата на поранешниот директор на CIA (од 1993 до 1995 година) R. James Woolsey, кој на семинарот на Советот за односи со странство изнесол дека има случаи во коишто мора да се обелодени откриената корупција со помош на шпионажата. „Дознавате за корупцијата на некои наши пријатели во странство кои сакале да добијат договори преку мито, и тогаш ја известувате американската влада за да ја предупреди таа друга влада да не го прифаќа договорот врз основа на мито“, рекол Вулси.

Очигледно е дека со овој пристап раководела американската влада во 1994 година, кога со демарш кај својот сојузник Саудиска Арабија ја минирала постигната спогодба за купување на европскиот патнички авион Airbus, вредна 6 милијарди долари. До демаршот дошло по доверливите информации на

американската разузнавачка служба за наводното поткупување на саудиските функционери за да се определат за ваквата понуда. Резултатот што ја разлутил Европа е познат: профитирала американската компанија Боинг.

Големата француска фирма за производство на воени електронски постројки и оружја (најновата генерација на софистицирани ракети Exoset) Thomson – CSF, некако во истовреме склучила значаен договор во продажба на оружје и опрема во Бразил. САД на бразилските власти им пренесле информација за присутност на корупција при склучувањето на оваа работа. До ваквите информации тие дошле со прислушување на доверливите разговори на релација Бразил-Франција, и тоа од страна на своите разузнавачки служби. Резултатот на овој американски демарш бил: Thomson CSF го загубил договорот, а Бразил оружјето и опремата, со слични карактеристики, ја купил од американската компанија Reiton.

Очигледно е дека, во светски размери, постојано е пристуната „војната“ меѓу економско-разузнавачките служби, и тоа околу доверливите информации што се користат против конкурентите, а во интерес на своите компании. Таква многу ефективна служба, секако, имаат и Французите и тие особено се специјализирани за бизнис шпионажа, како продолжена рака на својта економска дипломатија. Она што е загрижувачко дека вкупниот број разузнавачи драстично не се намалува, наспроти фактот што Студената војна е завршена. Во една неодамнешна студија на германската влада било утврдено дека во оваа земја сè уште активно дејствуваат околу 12.000 американски разузнавачи, наспроти 20.000 во времето на најголемата напнатост меѓу Истокот и Западот. Само во споменатиот Центар во Бад Аиблинг работат околу 1600 специјалисти за електронско прислушување. Главната задача на прислушувачите можеби е заменета, а и насоката на антените исто така, но јасно е дека прислушувањето се извршува со несмалено темпо. Во игра не се повеќе во прв план прашањата за светскиот мир, туку профитот на големите економски компании и националните економски интереси на земјите што ги формираат разузнавачките центри, а сега претежно за економска шпионажа. Според податоците од април 2001 година, што се обелоденети во лондонскиот „Економист“: западните земји за разузнавачки цели трошат двојно повеќе, отколку во времето на студената војна. На пример, Британците во 2000 година за основните операции на своите разузнавачки агенции, MI6 и MI8, потрошиле износ

во висина на тогашните 2,5 милијарди марки, што е за околу 500 милиони повеќе, отколку во 1998 година, а двојно повеќе отколку пред 20 годни, во текот на студената војна. Слично е и со останатите западни земји. Бидејќи заканата од спротивниот воено-политички блок е намалена или опадната, јасно е дека разузнавачките активности се насочуваат кон друга важна област - економската шпионажа.

Оттука, сосема е јасно дека учесниците во меѓународното економско комуницирање (компаниите, државните служби, економските сервиси на амбасадите и економските дипломати) мораат постојано да ги усовршуваат своите системи за заштита на комуницирањето и доверливите економски информации од шпиунирање и пробивање од страна на странските служби. Системите за заштита постојано се развиваат, но се разбира и системите за нивно дешифрирање и разоткривање, па тоа е еден постојан процес што дава само привремени резултати.

Бидејќи економската информација е еден од клучните елементи за успешниот деловен потфат, и безбедноста на економските информации е важен елемент на потребната информација во служба на интересите на оној што ги поседува. Безбедноста на економската информација подразбира нејзина заштита од несакано или случајно откривање, модифицирање или преправање, од претворање на дезинформацијата во гласина, потоа од користење против интересите на оној кој ја поседува, од уфрлање на електронски вируси од конкурентите или јавноста.

Улогата на модерниот сектор за финансии

Дејан Крстевски

Сé погласните размислувања за улогата и функционирањето на секторите за финансии во современите корпорации претставуваат инспирација за овој текст што ќе се осврне на ова навидум горливо прашање. Со особено задоволство се секавам на една неформална средба во Амстердам со главниот финансиски директор на една голема меѓународна корпорација и неговиот коментар упатен до мене што гласеше: „сé е премногу вредно, за да се остави на кого било да донесува одлуки според свое лично убедување“. Ова „кого било“ се однесуваше на главните извршни директори, маркетинг директорите, одговорните за продажба, техничките директори, кадровската политика и тн. Таквата изјава, со којашто функцијата на финансискиот оддел се поставува во преден план, во тоа време ми изгледаше многу конзервативна, но од денешен аспект таа сосема е точна, земајќи ја предвид економската криза со којашто се соочуваме. Долго време претставниците од финансиската фела бевме и сé уште сме сведоци на големи ветувања, деловни студии со високи стапки на принос, нови приходни линии, бум-технологии и развојни буџети. Резултатите денес се евидентни: економски потреси што резултираат со неблагоприятни мерки од типот на намалување на трошоците, отпуштања од работа, намалени плати и тн.

Драги читатели, од досегашното долгогодишно работно искуство во компании од земјата и странство не сум се сретнал со каква било донесена одлука во рамките на организацијата што не била поврзана со пари. Па, оттука, мојот став околу ова прашање е јасен и недвосмислен: секторите за финансии го губат епитетот на помошна функција на бизнисот или, како што некои сакаат да ја претстават, како административна функција. Финансиите претставуваат стратегиска функција што непосредно учествува во креирањето на стратегијата на компанијата и е одговорна за нејзиното спроведување. Илустративно кажано, ако се претпостави дека сите тие (маркетингот, продажбата, информатичката технологија, истражувањето и развојот) се наоѓаат во еден авион во којшто по правило има патници, стујардеси, пилоти и тн., тогаш нашата позиција, т.е. луѓето од финансиската фела, најмалку ја имаат улогата на копилоти. Со други зборови, доколку нешто му се случи на главниот

извршен директор (персонифициран во улогата на пилотот), тогаш тука сме ние, копилотите, безбедно да го слетае авионот.

Тоа што мене лично ми смета се статично поставените финансиски организации, раководени во стилот “measure and report” што, во превод, би значело само да мериме и известуваме, без активно да учествуваме во одлучувањето. Но, ваквата традиционална улога на финансиите како дел од организацијата што секогаш вели „не“, потребно е да се замени со концептот којшто по „не“, ќе каже „како“. Токму тоа „како“ нас не прави клучни играчи во стратегиската поставеност и функционирањето на организацијата. И, не само тоа, идните предизвици, што се пред нас, во смисла на глобализацијата, квалитетот и ефикасноста во работењето ќе предизвикаат промени коишто финансиите ќе ги стават во преден план. Во продолжение подетално ќе биде елаборирано за овие промени, што треба да го дизајнираат секторот за финансии во вистински бизнис партнер и стратегиско-услужна организација.

Поддршката во ефективното одлучување е фундаментална за максимизирање на вредноста на компанијата. Со иста важност се и соодветните знаења и искуства што се потребни за да се разберат финансиските импликации врз големиот опфат на можности што стојат пред оние кои треба да носат одлуки. Во таа насока, пак, водечките компании ги селат луѓето од секторот за финансии во останатите сектори или се јавува потреба за едуцирање на нефинансискиот кадар од страна на финансиските специјалисти.

Оние активности, што немаат стратегиски карактер и не влијаат врз конкурентската предност, т.е. не се интегрален дел од бизнисот, на пример, исплатата на плати, плаќањата на обврските, консолидацијата и екстерното известување можат да бидат ефектуирани од “shared service centres”, т.е. од заедничките услужни центри, доколку станува збор за поголеми групации од типот мајка-ќерка компании или, пак, целосно да бидат аутсорсирани доколку станува збор за помали компании. Моментално во Европа се бележи раст на ваквите центри и се очекува овој тренд да се забрза со натамошната интеграција на единствениот европски пазар.

Со намалувањето на бариерите, предизвикани од глобализацијата, електронската трговија (“e-commerce”) се рушат географските граници, пазарите стануваат сé похомогени, економијата на обем доаѓа во преден план и домашните компании ќе мора да се трансформираат во глобални играчи. Во една ваква

ситуација секторот на финансии ќе го има клучниот збор во однос на можностите за стратегиски алијанси, спојувања и аквизиција. Но, исто така, финансистите ќе треба да се прилагодуваат кон различните часовни зони, култури, јазици и регулативи.

Сметководството, деловното планирање и контролата не се функции сами по себе. Оттука, сметководството треба да биде флексибилно и управувано на начин што неговата синтетика и аналитика ќе обезбедуваат доволно веродостојни податоци за профилот на корисниците, од аспект на нивната вредност (customer value). Профитабилноста на корисникот треба, исто така, да дојде во преден план, пред сè, во однос на сегментацијата на корисничката база. Планирањето според корисник е иднината на којашто ќе се заснова финансиското планирање. На таков начин ќе се добијат корисничко ориентирано сметководство и финансиско планирање што ќе значат и конкурентска предност за компаниите коишто ги поседуваат.

Вака стратегиски поставените финансии, во рамките на организацијата, ќе обезбедат: одржување и управување со мрежата на финансискиот кадар низ организацијата преку пристапот “open mind and best practice”; развој на свесноста за вредноста на организацијата; едукација и тренирање на нефинансискиот кадар; активно учество во

донесувањето на сите стратегиски одлуки во компанијата и сл. Во такви услови финансискиот кадар сè повеќе ќе зазема улога како “core business”; заедничките услужни центри ќе бидат место каде финансиерите ќе го имаат главниот збор; улогата на главниот финансиски директор (CFO) ќе се трансформира во улога на главен оперативен директор (COO), и тоа со една единствена и ултимативна цел: зголемување на вредноста на компанијата.

Традиционалните сектори за финансии ќе мора да се отргнат од гледањето во минато и од улогата на најголемиот трансакциски центар и да прифатат нов “mind setup”, заснован на концептот на вистински деловен партнер, управување со ризикот и стратегиско управување. Тековната глобална бизнис клима овозможува можности финансиските сектори да се реструктурираат и да бидат лидери на промените, т.е. креатори на новите стратегии.

И, навистина: сè е премногу вредно за да се остави на кого било да донесува одлуки... Ова ме потсетува на една добра стара шега за вселенскиот брод во којшто инструмент-таблата имала многу копчиња и сијалички и сите нешто притискале, додека не добиле наредба од контролниот центар: “мајмунчиња, не ги допирајте копчињата”!

Зошто да се учи француски јазик?

Зоран Николовски

Постојат повеќе причини за изучување странски јазици. Во ерата на глобализација од суштинско значење е отворањето кон другите култури, а најдобар начин да се дојде до таа цел секако е учењето странски јазици. Изучувањето на францускиот јазик, покрај тоа што отвора можност за комуникација со повеќе од 300 милиони франкофони во над 50 земји на сите 5 континенти од светот, исто така, тоа може да послужи и за развој на кариерата во земјата и странство. Франција, првата туристичка дестинација во светот, е позната според својата уметност и култура, човековите права, но исто така и развиениот сектор за производство на висока технологија (брзиот воз TGV, автомобилската индустрија, телекомуникациите, воздухопловството, медицината, хемиската и фармацевтската индустрија).

Францускиот јазик се зборува во целиот свет

Над 200 милиони луѓе зборуваат француски јазик на сите 5 континенти. Франкофонијата е составена од 68 држави и влади. Според степенот на изучување во светот, францускиот е втор странски јазик, веднаш по англискиот и, исклучиво, овие два јазика се изучуваат во сите земји во светот. За да се сподели француската култура и јазик, се формирани над 150 француски културни центри или француски институти во поголемите светски центри. Со тоа Франција поседува најголема мрежа на културни институции во странство каде што се одржуваат

курсеви по француски јазик, следени од над 750000 луѓе.

Францускиот е деловен јазик што помага во наоѓањето работа

Владеењето на францускиот и англискиот јазик е предност што ги зголемува можностите на меѓународниот пазар на трудот. Познавањето на францускиот јазик ги отвора вратите на француските компании во Франција и другите франкофонски земји (Канада, Швајцарија, Белгија и целиот африкански континент). Франција, петтата трговска сила и третата земја во светот според странските инвестиции, е еден од водечките економски партнери на глобално ниво.

Францускиот е јазик на културата

Францускиот јазик е меѓународен јазик на гастрономијата, модата, театарот, визуелните уметности, танцот и архитектурата. Познавањето на овој јазик овозможува пристап до оригиналните верзии на големите книжевни текстови на француската и франкофонската литература, кинематографијата и музиката. Францускиот е јазик на Виктор Иго, Молиер, Леополд Седар Сенгор, Жан-Пол Сартр, Едит Пјаф, Ален Делон, Зинедин Зидан и многу други познати имиња.

Францускиот е јазик на туризмот

Франција е најпосетувана земја во светот со повеќе од 70 милиони посетители годишно. Познавањето на францускиот јазик овозможува попријатен престој во Париз и во сите француски региони (од синилото на Азурниот Брег до снежните врвови на Алпите, преку дивите брегови на Бретања) и овозможува да се разбере културата, менталитетот и уметноста на француското живеење. Францускиот јазик, исто така, е корисен кога се посетуваат Африка, Швајцарија, Канада, Монако, Сејшелските Острови итн.

Францускиот јазик овозможува студирање на француските универзитети

Зборувањето француски јазик овозможува да се продолжат студиите во Франција на реномираните универзитети или високите трговски и инженерски школи, коишто се рангирани меѓу најдобрите високообразовни установи во Европа и светот. Студентите, кои го владеат францускиот јазик можат да користат стипендии од француската влада

за постдипломските студии во Франција во сите дисциплини и да се стекнат со меѓународно призната диплома.

Францускиот е јазик на дипломатијата

Францускиот е официјален и деловен јазик на повеќе меѓународни институции како Обединетите нации, Европската унија, УНЕСКО, НАТО, Меѓународниот олимписки комитет, Меѓународниот Црвен крст итн. Францускиот јазик се употребува, исто така, и во трите седишта на европските институции, Стразбур, Брисел и Луксембург.

Францускиот јазик овозможува отворање кон светот

Францускиот е еден од најупотребуваните јазици на интернет, заедно со англискиот, германскиот и шпанскиот јазик. Владеењето на францускиот јазик овозможува друг поглед на светот што произлегува од комуникацијата со франкофонските говорители од другите континенти и дава можност за поголемо информирање, благодарение на големите медиуми на француски јазик од меѓународен карактер (TV5, France 24, Radio France Internationale).

Францускиот јазик може да се научи на забавен начин

И покрај многубројните предрасуди, францускиот јазик е лесен за учење. Постојат многу методи за учење француски јазик што се наменети за секоја возраст и овозможуваат за брзо време да се достигне задоволително ниво за комуникација на француски јазик.

Францускиот јазик го олеснува изучувањето на други јазици

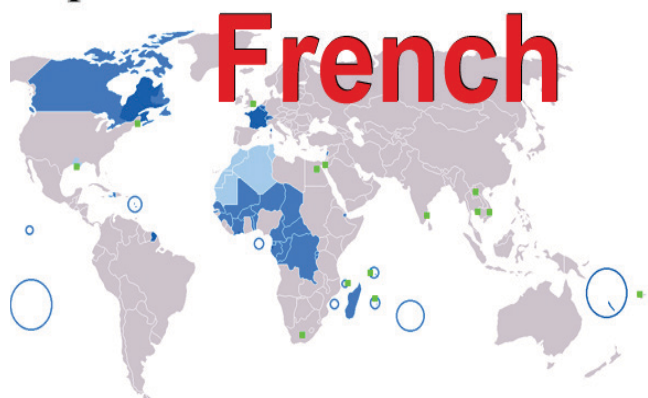
Учењето француски јазик помага во учењето на другите јазици, особено романските (шпански, италијански, португалски или романскиот јазик), но исто така помага во изучувањето на англискиот јазик на когошто францускиот јазик му позајмил повеќе од 50% од неговиот актуелен вокабулар.

Францускиот е јазик на љубовта и интелектот

Со изучувањето на францускиот јазик се има задоволство да се изучува еден убав, богат и мелодичен јазик, што често го нарекуваат јазик на љубовта. Францускиот, исто така, е и аналитичен јазик што ја структурира мислата.

Experience

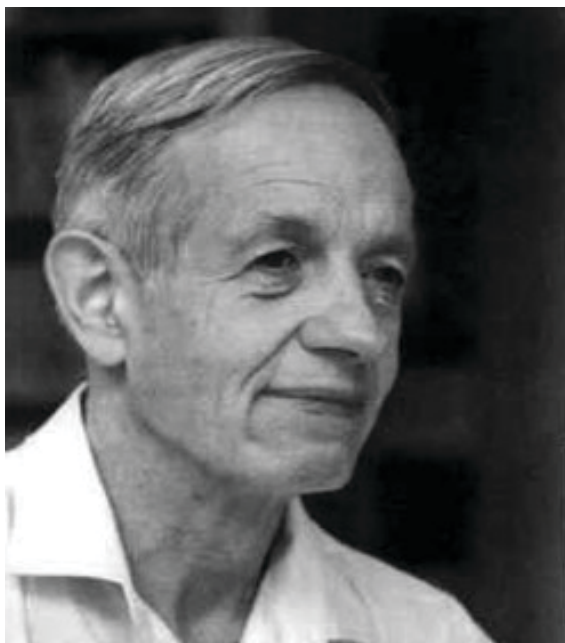

Влијателни економисти- Џон Неш

Оливера Костоска

„Доколку Неш добиеше еден долар секојпат кога некој ќе напишеше или речеше ‘Неш еквилибриум’, тој ќе беше богат човек“

*Avinash Dixit,
професор по економија на
Универзитетот Принстон*

Брилијантен, но необичен, интелектуално софистициран и социјално комплициран, Неш го заслепи светот на математиката во 50. години од минатиот век со неверојатни и оригинални резултати во неколку области. Засага милиони луѓе се запознати со трагичните аспекти од животната историја на Неш, благодарение на филмот што доби Оскар, а каде што главната улога ја толкуваше Russell Crowe, и книгата „Прекрасен ум“ на Sylvia Nasar, врз којашто се заснова филмот. Но, како книгата, така и филмот ја испитуваат конфликтната комплексност во природата на Неш, меѓутоа не продираат подлабоко во неговата математика. Оттука, за повеќето луѓе неговите достигнувања и натаму остануваат нејасни. Денес математиката на Неш во светот на науката допира повеќе дисциплини од онаа на Newton или Einstein. Она што математиката на овие научници го направи

во полето на физиката, тоа го постигна математиката на Неш за во сферата на биолошките и општествените науки. Впрочем, да не се замешаше психичката болест, името на Неш денес ќе се изговараше со истиот нагласок како и она на научните гиганти од минатото. Тој има значаен придонес во неколку специјалности од математиката. Сепак, најголемата слава тој ја достигна во економијата, т.е. во областа во која ја подели Нобеловата награда, во 1994 година, заедно со Џон Harsanyi и Reinhard Selten за нивниот истакнат придонес во теоријата на игри.

Теорија на игри

Теоријата на игри го проучува интеракциското донесување одлуки, при што, исходот на секој учесник или играч зависи од активностите на останатите. Имено, ако сте играч во таква игра, кога го избирате вашиот правец на дејствување или стратегија, мора да го земете предвид изборот на другите. Но, кога размислувате за нивниот избор, мора да признаете дека и тие размислуваат за вашиот и, последователно, се обидуваат да го земат предвид вашето размислување и тн. Сосема е очекувано ова размислување за мноштвото мислители да биде исклучително комплексно и префинето, така што неговото успешно практикување би наликувало на мистична уметност. Впрочем, некои аспекти, како што е откривањето вистински мотиви на ривалите, честопати се спротивставуваат на логичната анализа. Многу други аспекти на стратегијата можат да се проучуваат и систематизираат во научната рамка што ја дава теоријата на игри.

Оваа наука е невообичаена, во контекст на широчината на нејзината потенцијална примена. За разлика од физиката или хемијата, коишто имаат јасно дефиниран и ограничен обем, принципите на теоријата на игри се корисни во широк спектар активности, и тоа од секојдневните општествени интеракции и спортови, па сè до бизнисот, економијата, политиката, правото, дипломатијата, воените вештини и сл.

Теоријата на игри започнува со работата на John von Neumann во 20. години од минатиот век, кулминирајќи во неговата книга, издадена во коавторство со Oskar Morgenstern. Тие ги проучувале игрите „без добивка“ (zero-sum), каде што интересите на двајца играчи биле строго спротивставени. Џон Неш третираше погенерален и пореален случај на мешавина од заеднички интереси, ривалство и различен број на играчи. Други теоретичари, особено Reinhard Selten и John Harsanyi, коишто ја поделија Нобеловата награда со Неш, проучувале дури и покомплексни игри со секвенци во движењата и

такви каде што еден играч има повеќе информации од другите.

Неш еквилибриум

Теоријата на Неш го пласира концептот за постоење „еквилибриум“, кон којшто би можел да конвергира сложениот синџир на размислување за мноштвото размислувања. Тогаш, стратегиите на сите играчи би биле заемно конзистентни, во смисла на тоа што секој би го избрал својот најдобар можен одговор кон изборот на останатите. За таквата теорија да биде корисна, всушност, треба да постои еквилибриумот којшто таа го претпоставува. Неш користел нови математички техники за да го докаже постоењето на еквилибриумот во многу општа класа на игри.

Во принцип, Неш не ја открива теоријата на игри, но тој го проширува нејзиниот дијапазон и ја обезбедува со моќни алатки за справување со реалните проблеми. Во почетокот длабочината на неговите достигнувања била малку вреднувана. Кога се појавиле неговите револуционерни трудови, во раните '50. години од минатиот век, теоријата на игри станала популарна меѓу аналитичарите на Студената војна коишто ја забележале сличноста меѓу меѓународната агресија и максимизацијата на профитот. Сепак, во економијата, теоријата на игри останала куриозитет. Во '70. години од минатиот век биолозите ја прифатиле теоријата на игри за да го проучуваат натпреварот за опстанок меѓу растенијата и животните. Веќе во '80. години од минатиот век економистите конечно започнале да ја користат теоријата на игри на различен начин, сметајќи ја особено корисна за дизајнирањето експерименти при тестирање на економската теорија. Во тој период теоријата на игри повторно процвела во полето на економијата, што резултира со Нобеловата награда за Неш. Денес, пак, економистите продолжуваат да ја користат теоријата на игри за да анализираат како луѓето прават најразлични избори. Биолозите ја применуваат во сценарија при објаснување на опстанокот на способните или потеклото на алтруизмот. Антрополозите играат игри со луѓето од примитивните култури за да ги откријат различностите на човечката природа. Накратко, математиката на Неш, со остатокот на модерната теорија на игри изградена околу неа, претставува моќно оружје во арсеналот на научниците за широкиот спектар истражувања поврзани со човечкото однесување.

Џон Неш: меѓу генијалноста и лудилото

Џон Форбс Неш е роден во Блуфилд, Западна Вирџинија, САД во 1928 година. Неговите родители исклучително биле заинтересирани за интелектуалниот развој на нивниот син. Сепак,

неговите учители не ја препознале генијалноста на Џон Неш, но ниту, пак, тој им давал причини за тие да го увидат неговиот извонреден талент. Имал речиси 12 години кога покажал исклучителен интерес за изведување научни експерименти во неговата соба. Сосема е јасно дека Џон Неш бил независен ученик, кој повеќе учел дома, отколку во училиште. Неговите родители го поттикнувале да учествува во општествени активности и тој не го одбивал тоа, но спортот, танцувањето, посетите и слични настани ги третирал како заморно одвлекување на вниманието од неговите книги и експерименти. Џон Неш, за првпат, покажал интерес за математиката кога имал речиси 14 години. Не е сосема јасно зошто започнал да ја чита книгата на Е. Т. Bell, „Луѓето од математиката“, но од оваа книга тој бил исклучително инспириран. Возбудливоста којашто Неш ја пронашол тука била спротивна на математиката којашто ја учел во училиштето, а што не успеала да го задржи неговото внимание. Добивајќи стипендија на George Westinghouse натпреварот, Џон Неш пристапува на Институтот за технологија, Carnegie, во 1945 година. Во тоа време започнал со изучување на хемиското инженерство, за потоа да премине на хемија, а потоа и на математика. Заради забележителниот напредок, кога ги завршил студиите во 1948 година, истовремено му биле доделени диплома за завршен факултет и диплома за магистер. Препораката од само една реченица („овој човек е генијалец“), го претставила дваесетгодишниот Неш пред елитата на Катедрата за математика на Принстон. Малку повеќе од една година потоа Џон Неш, на само 27 страници ја пишува својата докторска дисертација, којашто еден ден ќе му ја донесе и Нобелова награда. Во текот на следната деценија неговите достигнувања и арогантно однесување го направиле Неш позната личност во светот на математиката. Поради исклучителниот степен на самодоверба и опседнатоста со оригиналноста, Неш атакувал таму каде што повеќето конвенционални умови одбивале да стапнат. До неговиот 30. роденден изгледало како Неш да има сè: бил женет со прекрасна млада физичарка и, речиси, пред промовирање за редовен професор на MIT, магазинот Fortune го прогласил за една од најсјаните ѕвезди на помладата генерација „нови“ математичари.

Сепак, помалку од една година подоцна неговата брилијантна кариера била разнишана. Со дијагноза на параноидна шизофренија, Неш ненадејно поднесува оставка на MIT и побегнува за Париз во бесмислена потрага да стане граѓанин на светот. Следната деценија влегувал и, практично, излегувал

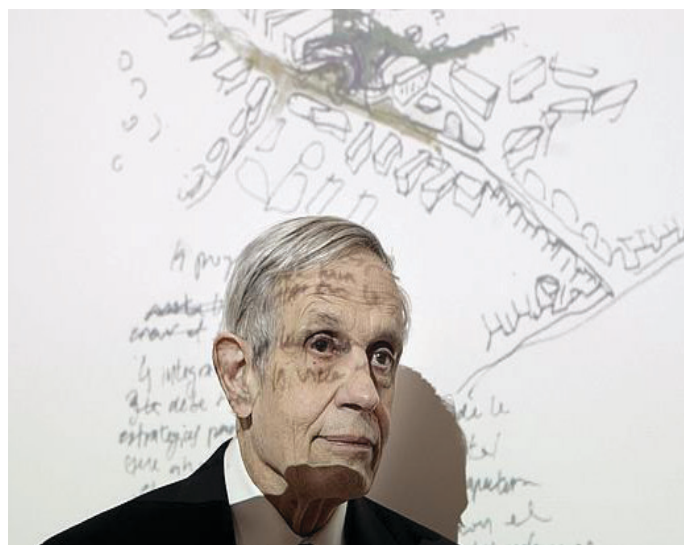
од душевните болници. До четириесеттата година тој изгубил речиси сè: пријателите, семејството, професијата. Само сочувството на неговата сопруга, Алисија, го спасило од бездомништво. Затскриен зад својата сопруга и под заштита од неколкумина поранешни лојални колеги, Неш често навраќал во кампусот на Принстон, заробен во заблудата дека тој бил „религиозна фигура од големо, но тајно значење“.

И, додека Неш бил изгубен во неговите соништа, неговото име сè повеќе и повеќе излегувало на површина во списанијата и учебниците во многубројни научни области, како што се: економијата, биологијата, математиката, политичките науки и сл. Надвор од Принстон, пак, научниците коишто работеле врз неговото дело, честопати претпоставувале дека тој е мртов. Но, неговите идеи биле толку многу живи и со уште поголемо значење дури и тогаш кога нивниот автор сè подлабоко тонел во мрак. Придонесот на Неш во математиката создал услови за многу нови значајни настани. Екстреман бил контрастот меѓу влијателните идеи и црната реалност на егзистенцијата на Неш. Вообичаените почести го одминувале. Тој немал ниту матичен универзитет, а буквално немал ниту приход. Мала група на современици отсекогаш го препознавале значењето на неговата работа. При крајот на осумдесеттите години на 20. век нивниот број нараснал со појавата на научници од помладата генерација кои ја отпочнале борбата за тоа Неш да го добие премногу задоцнетото признание. И, во тоа, спектакуларно успеале: во 1994 година, по експлозивната дебата зад сцената, Шведската академија на науките му ја доделува Нобеловата награда за економија, за неговата поранешна работа на некооперативните игри. Наградата, којашто тој ја подели со Reinhard Selten и John Harsanyi претставува повеќе од интелектуален триумф; тоа е победа за сите оние кои веруваат дека психичката болест не треба да биде препрека за највисоките достигнувања во науката.

Џон Неш инспирација за „Прекрасен ум“ Повеќето нобеловци, познати во нивните дисциплини, остануваат невидливи за широката јавност, а Нобеловата награда, пак, во многу ретки случаи драматично го променува нивниот живот. Признанието за неговите идеи не само што го спасило човекот, враќајќи го назад кон општеството и математиката, туку го претворило Неш во уметнички херој.

„Како можеше, математичар, човек посветен на

разумот и логичните докази...како можеше да веруваш дека вонземјани ти праќаат пораки; како можеше да веруваш дека си регрутиран од вонземјани од вселената за да го спасиш светот; како можеше...?“ го запрашал Џон Неш посетител од Харвард. Со својот разумен јужњачки развлечен говор, како да зборува за себе, Неш бавно подвлекол „Бидејќи, идеите што ги имав за натприродните суштества ми доаѓаа на ист начин, како и математичките идеи, па ги сфатив сериозно“. Вака започнува приказната за генијалниот математичар, Џон Неш, инспирација за извонредната книга на Sylvia Nasar, „Прекрасен ум“, која подоцна е преточена во филм. Оваа класична биографија претставува драма за мистеријата на човечкиот ум, создавањето на убавината, триумф над неверојатните катастрофи и исцелителната моќ на вистинската љубов. Фасцинантна и вознемирувачка во истовреме книгата, со еден збор, е „неверојатност“ што го отвора живописниот прозорец на животот на еден човек и неговата математика. Таа е извонредна приказна за човек потонат во темнината на лудилото, што понекогаш е осветлена од неговиот најкреативен дух. Книгата претставува патоказ за тоа што може љубовта да направи дури и за личност која нема смисла за тоа. Таа е своевидна класика којашто Nasar се обидува да ја издигне на препознатливо лесно ниво за сите оние коишто не се математичари. Приказната за Неш, претставена на потресен начин, е вредна да се прочита од секој кој ги познава болката и превирањата што може да ги донесе животот на еден човек.

Економскиот факултет-Прилеп долги години претставува расадник на високообразовани кадри во доменот на економијата, менаџментот и бизнисот. За Факултетот особена гордост претставуваат младите и амбициозни дипломци кои, веднаш по завршувањето на додипломските студии, продолжиле со своја дообразба и напредок во професионалната кариера. Во тој контекст, радува сознанието дека многумина дипломирани студенти на Економскиот факултет-Прилеп успешно завршиле постдипломски и докторски студии на многубројни универзитети надвор од земјата, со што се потврдува фактот дека Факултетот обезбедува солидна основа за сите студенти кои сакаат да станат добри економисти. Една од нив е и Љубица Неделкоска која, за овој број на Еквилибриум, во прво лице, ги пренесува своите професионални искуства.

Кон крајот на последната година во гимназијата „Мирче Ацев“ во Прилеп имав многу идеи, желби и дилеми: да студирам јазици, архитектура или право? Споменатите студии ми изгледаа најатрактивни. Во тоа време активно се занимавав со дебатирање. Единствен факултет со дебатна традиција беше

Правниот факултет во Скопје. Речиси и го подготвив материјалот за приемните испити на Правниот факултет кога мојот татко ми предложи да се запишам на Економскиот факултет во Прилеп. „Државава има доволно правници. Иднината е во економијата“ - рече татко ми. Искрено, мојата иднина веќе тогаш ја гледав надвор од Прилеп и неговиот предлог воопшто не ми се допадна. Гледано ретроспективно, мојот татко беше во право. Брзо увидов дека економските науки ме интересираат повеќе од правото и дека правниот систем е само еден битен дел од економскиот систем. Така, во есента 2000 година ги започнав моите студии на Економскиот факултет во Прилеп.

Мојата желба да запознаам нови земји и да го усовршам знаењето на некој од странските јазици и натаму постоеше, така што активно барав можности за студии надвор од Р. Македонија. Мојот прв престој надвор беше во 2001 година во Хелсингор, Данска, каде што го усовршив англискиот јазик и развив интерес за голем број економски теми како, на пример, економски развој и одржлив развој. Кратко пред да ги завршам економските студии размислував да продолжам на магистарски студии во Р. Македонија во областа на економскиот развој. Сепак, во летото 2004 година, добив поатрактивна понуда за студии по јавна администрација на Appalachian State University во Северна Каролина, САД. Студиите беа речиси целосно финансиски покриени од страна на државата Северна Каролина и престојот беше планиран за две години. Исто така, за време на студиите имав можност да работам како асистент на Универзитетот. Иако постдипломските студии по јавна администрација не беа она што најмногу ме интересира, сепак, можноста да студирам во земја со најдобар универзитетски систем на образование во светот беше неодминлива.

По успешното завршување на студиите во Appalachian State University, јас се вратив во Европа, овојпат во Германија. Во јануари 2007 година добив писмо од Универзитетот „Фридрих Шилер“ во Јена, со известување дека мојата апликација и интервју за докторски студии по економија се успешни и дека германската Научна фондација ќе ги финансира моите докторски студии со тригодишна стипендија на програмата „Економија на иновации“. Оваа програма беше организирана од страна на Универзитетот во Јена и Макс Планк институтот по економија. Во декември 2010 година успешно ја одбрав мојата докторска дисертација, на тема: „Човечкиот капитал во транзицијата: промена во барањата за вештини и преносливоста на вештините“. Дел од оваа

дисертација ќе биде објавен во научното списание на Универзитетот Оксфорд, под наслов „Industrial and Corporate Change“. Друг дел од дисертацијата беше награден во 2011 година во Мастрихт во Холандија од страна на European Network of Excellence, со наградата за најдобар труд на млад истражувач. По завршувањето на докторските студии, од страна на Универзитетот во Јена, ми беше понудено работно место координатор на програмата „Економија на иновации“. Во истовреме, имав можност и натаму да се занимавам со истражувачка дејност. На ова работно место останав сè до август оваа година, кога Универзитетот Харвард во САД ми понуди истражувачки престој, каде што моментално престојувам.

Мојот интерес за истражувачка работа започна за време на мојот престој на Appalachian State University во Северна Каролина, САД кога ги започнав моите магистарски студии. Иако мојата насока припаѓаше на Факултетот за политички науки, моите ментори, проф. Марвин Хофман и проф. Драган Стефановиќ, ми дозволија да посетувам голем број курсеви на Факултетот за бизнис. Во тоа време посебно ме интересираше темата претприемништво, како и емпириската анализа на податоци. Во мојот магистарски труд, како проблем, го поставив прашањето дали општините во Северна Каролина преземаат мерки за поддршка на малите бизниси и дали овие мерки водат до зголемување на бројот на бизниси и поголем број вработени? За првпат имав можност да подготвам своја база на податоци со помош на анкети и секундарни извори на податоци, а потоа да применам статистички и економетриски методи врз овие податоци. На крај, успеав да го завршам истражувањето, што мојот ментор го оцени меѓу најдобрите во таа година и добив предлог да продолжам на докторски студии во САД.

Сепак, патот ме донесе во Европа, поточно на Универзитетот во Јена, каде што беа организирани докторски студии во областа на иновациите и претприемништвото. Кај мене им се допадна тоа што мојот магистарски труд веќе беше на тема мали бизниси. Исто така, во слободно време читав доста литература од областа на економијата на иновации. Кога стигнав во Јена, во мај 2007 година, дојдов до сознание дека секој добар економист мора да има одлично познавање од економетриските и истражувачките методи. Во меѓувреме сфатив колку е битно да се разберат математичките модели што се применуваат во економските истражувања. Во Јена посетив околу 15 докторски курсеви, а за време на студиите напишав четири истражувачки труда. Во текот на докторските студии мојот интерес го

пренасочив кон темата пазари на работна сила и технолошки иновации. Посебно ме интересираше како технолошките иновации ја менуваат побарувачката на работна сила и како вработените реагираат на овие промени, односно на кој начин фирмите ја прилагодуваат структурата на вработените како одговор на технолошките шокови, т.е. дали преку обука на вработените или преку вработување нова работна сила и отпуштање на неадекватно квалифицираните. Исто така, сакав да дознаам што се случува со оние кои како технолошки вишок, ги напуштаат фирмите, односно дали ваквата работна сила успева да најде работа во други професии или останува претежно невработена? Натаму сакав да дознаам кои професии се слични меѓу себе, а кои се различни и дали во овие професии можат да се преквалификуваат оние кои се технолошки вишок; дали е долгорочно попродуктивно да се преквалифицираат кон професии слични на предходната или кон различни; кои професии ќе растат во иднина, а кои ќе се редуцираат... и тн. Моментално, пак, фокусот на мојата научна преокупација е истражувањето за тоа како фирмите ја реструктурираат својата работна сила за време на економски кризи. Својата професионална кариера, во иднина, и натаму ја гледам во истражувањето. Морам да признаам дека истражувачката дејност не е најлесниот пат до успех и дека честопати размислував да избирам друг правец во развојот на мојата професионална кариера. Сепак, способноста аналитички и емпириски да се спознае светот е највредната вештина што ја научив и што ми дава слобода и самостојност. Токму затоа, ги охрабрувам сите студенти, кои поседуваат истражувачки капацитети, храбро да пристапуваат и да ги откриваат недоволно истражените научни подрачја.

На ден 16 и 17 ноември во спортската арена „Сонце“, се одржа третиот по ред турнир во мал фудбал организиран од страна на Економскиот факултет-Прилеп. На овој турнир зедоа учество дванаесет екипи што беа поделени во четири групи. Групата А ја сочинуваа екипите: Студентски парламент, Fast Food „Like“ и Лидери. Групата Б ја сочинуваа екипите: Штрумфови, Барселона и Милионариос. Групата В ја сочинуваа екипите: Престиж, Dream Team и Бруцоши-интернат, додека групата Г ја сочинуваа екипите: Професори, Young Boys и Коцкари.

По одиграните натпревари во групната фаза како најуспешни се покажаа екипите Dream Team, Fast Food „Like“, Штрумфови и Коцкари. Во првото полуфинале се сретнаа екипите на Штрумфови и Dream Team при што екипата на Dream Team беше поуспешна и со резултат 1-0, во регуларниот дел, победи во овој натпревар. Во второто полуфинале се сретнаа екипите Fast Food „Like“ и екипата Коцкари, при што во регуларниот дел заврши нерешено со резултат од 2-2, а пенал рулетот беше пресуден за екипата Fast Food „Like“ да се најде во големото финале. Најпрвин се играше натпреварот за 3. место каде што екипата на Штрумфови беше поуспешна од екипата Коцкари, со резултат од 5-1. Потоа следувае финалето на турнирот во коешто желбата за победа на двете екипи беше огромна. И покрај тоа што натпреварот започна со израмнети сили, сепак екипата Fast Food „Like“ поведе со резултат од 2-0. Потоа следувае голем пресврт, при што екипата Dream Team успеа да поведе и, на крај, да го добие натпреварот со резултат од 8-2. Ова е вторпат по ред екипата Dream Team да го освои турнирот во мал фудбал што постепено преминува во традиционална манифестација во организација на Факултетот. На најуспешните екипи на турнирот им беа доделени пригодни награди коишто се состоеја од ваучери во вредност од 300, 200 и 100 евра, додека пак екипата којашто го освои четвртото место, како награда, доби фудбалска топка. Оттука може да се констатира дека турнирот помина во најдобар ред, а на теренот доминираа правилата на фер-плеј играта. Со тоа Економскиот факултет-Прилеп уште еднаш се докажа како одличен организатор на спортски активности што, од своја страна, претставува одличен мотив

за што поголем број студенти да земат активно учество во спортот. Се надеваме дека традицијата на овој турнир ќе продолжи и во наредните години со сè помасовно учество на голем број студенти и професори.

Програми на АИЕСЕК

Маргарита Попоска

Студентските организации и невладиниот сектор, во којшто младите сè повеќе се приклучуваат, претставува актуелна тема, а организациите, од своја страна, се обидуваат да се пробијат низ порите на општеството и да ги покажат своите програми, услуги и можности за студентите. Некои од нив промовираат едукација, други пракса, трети забава и останати активности што би им се допаѓале на младите и во што би можеле да се вклучат. На ова место се поставува прашањето: дали со тоа се занемарува квалитетот, па кај услугите и активностите недостасува креативност, со што и самото влијание врз членството нема да го постигне саканиот ефект? Кога студентите сами би сакале да се вклучат во неформалното образование, без никаков притисок и лажни ветувања, тогаш резултатот би бил подобар.

Студентската организација АИЕСЕК, како и останатите организации од невладиниот сектор, сака на студентите да им овозможи сами да навлезат во професионалниот свет, преку програмите да го развијат својот потенцијал и да ги истакнат своите способности и квалитетот што го поседуваат. Една од програмите на АИЕСЕК што моментално е актуелна, е наречена „Тимски член“. Со самото вклучување во организацијата, студентите стануваат членови на интернационалната платформа myaiesec.net. Притоа, тие имаат можност да отворат свој профил на социјалната мрежа, при што ќе бидат во тек со сите активности во претстојниот период. Членовите можат да изберат една од петте области на АИЕСЕК во која ќе сакаат да работат во текот на годината и тоа: човечки ресурси, комуникација, финансии, интернационална пракса и проекти и пракса во Република Македонија. Најчесто се работи во тим со четири членови и еден тим лидер.

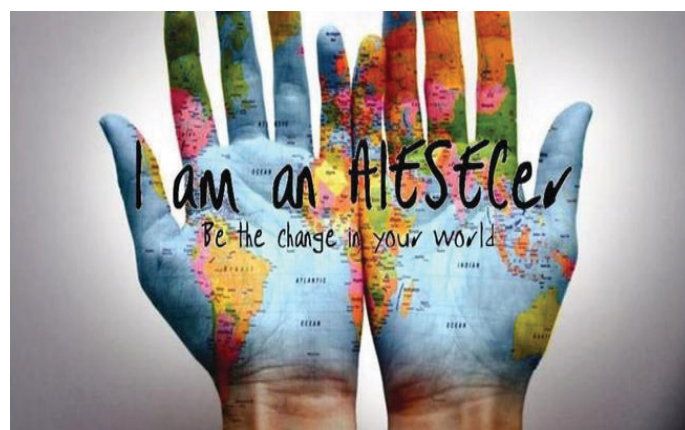
Подрачјето „човечки ресурси“ на членовите им овозможува да се стекнат со знаење како да управуваат со кадарот и личностите со кои работат. Притоа се изучува работната етика, поставувањето база на податоци, едукацијата на членовите, посетата и организирањето семинари и конференции, следењето на постигнувањата на членовите и процесот за развивање на нивните потенцијали. Подрачјето „комуникација“ е поврзано со маркетингот и комуникациските вештини.

Притоа, членовите се обучуваат за јавно говорење и изразување, пишување статии, новинарство, интервјуа, бренд менаџмент, изработка на фотографии и видеа и нивно монтирање. Исто така, овде се застапени гостувања во радио, телевизија, јавни дебати и настани. Вредно е да се спомене дека уште од 2011 година секој втор понеделник на универзитетското радио „УКЛО ФМ“ АИЕСЕК ја подготвува емисијата „Младинска мрежа“.

Во подрачјето „финансии“ студентите се фокусираат на економскиот дел, управувањето со капиталот, раководењето со буџетот, аплицирањето за грантови, спонзорства и сл. Тоа е совршен начин студентите да стекнат искуство, преку изведување пракса во најпознатите фирми и компании како во Р. Македонија, така и во странство.

Во подрачјето „интернационална пракса“ членовите имаат можност да научат повеќе за волонтерската и професионалната пракса надвор од границите на Република Македонија. Во таа смисла, студентите имаат можност да работат на проект или во организација во државата што сакаат да ја посетат, со времетраење од минимум 6 недели. Покрај со огромното интернационално искуство со коешто ќе се стекнат, тие добиваат огромно професионално резиме и можност за истакнување. Студентите од повисоките студиски години и оние кои имаат искуство во својата струка, пак, можат да аплицираат за платена пракса во некоја од најпознатите компании, партнери на АИЕСЕК, низ светот, како што се на пример Nokia, DHL, UBS, Microsoft, WHO и уште илјадници други реномирани компании.

Во рамките на проектите и праксата во Република Македонија треба да се истакне дека АИЕСЕК има неколку проекти што ги спроведува во текот на годината, како и генерирање нови и креативни идеи и проекти со коишто членовите можат да се вклучат и да дадат придонес во општеството.

Во проектите се вклучени практиканти и студенти од други држави, а преку нив, исто така, се стекнува интернационалното искуство. Членовите во оваа област учат како да стапат во контакт со странски организации и практиканти и да го организираат нивното доаѓање и заминување од Република Македонија. Најголемиот бенефит за учесниците е што учат како да изработат проекти, да бидат нивни координатори и да управуваат со своите тимови. По работењето во некоја од горенаведените подрачја, најчесто, самите членови сакаат да постигнат повеќе, па аплицираат да станат лидери на некој тим или сами оформуваат тим и работат на одредена задача. Тоа се постигнува преку програмата наречена “Тимски лидер”, каде што се истакнуваат лидерските способности.

Секој член на АИЕСЕК има потенцијална можност да посетува странски земји каде може да изведувa пракса. Со интернационалната пракса се овозможува да се научи повеќе за другите држави, нивните култури, начинот на живот, навиките, но и да се стекне професионално искуство преку работа на проект, во организација или компанија, со што се постигнува поголема конкурентност на пазарот. На крај, е вредно да се напомене дека АИЕСЕК има своја алумни асоцијација. Имено, студентите, кои во текот на своето студирање биле членови на АИЕСЕК, потоа имаат можност да бидат дел од базата на стари членови, односно во Алумни асоцијацијата. Моментално оваа база брои над еден милион алумни, што претставува импресивен податок за масовноста на оваа организација.

Активности во рамките на бизнис логистиката

Анета Ристеска

На 4 декември 2012 година, во рамките на предметот бизнис логистика, група студенти од Економскиот факултет-Прилеп имаа можност да ја посетат компанијата „Дониа“ од Прилеп. Основната цел на посетата беше студентите да се запознаат со значењето на логистичките активности во водењето на бизнисот и нивната улога во редуцирањето на вкупните трошоци, со оглед на фактот што голем дел од трошоците на една компанија, всушност, се трошоци поврзани со реализирање на логистичките активности. ДОО „Дониа“ -Прилеп започнала со работа во 2001 година, и тоа со производство на локум, а подоцна, како прехранбена компанија, продолжува да произведува традиционални и ориентални производи. Денес „Дониа“ е препознатлив бренд не само во Република Македонија туку и во странство, што се потврдува со големиот пласман на дел од производите на странските пазари. Оваа успешна компанија веќе долго време ги применува стандардите за сигурност и квалитет, како што се HACCP и ISO 22000, а исто така и општествено е одговорна за што има добиено голем број сертификати и признанија.

Во текот на посетата, којашто беше организирана од проф. д-р Марика Башеска – Ѓорѓиевска и асс. м-р Анета Ристеска, студентите, покрај тоа што имаа можност да согледаат како логистичките активности се реализираат во пракса, имаа и ексклузивна можност да се запознаат со бројните практични аспекти во работењето. За тоа се погрижи г-дин Дражен Котески, директор за маркетинг и продажба на овој деловен субјект, кој несебично го сподели со студентите своето долгогодишно професионално искуство. Притоа, акцентот беше ставен на методите што оваа компанија ги користи при складирањето и начините на коишто се реализира транспортот на сировини, материјали и готови производи, како и улогата на информациските системи за реализирање на овие активности.

Освен тоа, за збогатување на знаењето на студентите од областа на бизнис логистиката, на 11 декември 2012 година беше одржано предавање од истакнат стучњак од праксата. Имено, станува збор за предавањето на тема „Интегрирање на снабдувачките синџири – нови менаџерски стратегии“ од м-р Зоран Спасески. Овие активности, претставуваат

можност за проширување и интензивирање на соработката меѓу Економскиот факултет-Прилеп со бизнис заедницата. Во текот на предавањето м-р Зоран Спасески успешно им ги пренесе своите знаења и искуства на студентите, така што тие имаа одлична можност да се запознаат со значењето на снабдувачките синџири за реализирањето на процесот на производство, т.е. задоволувањето на потребите на потрошувачите што, всушност, е и крајната цел на логистиката.

Ваквите активности на соработка со стопанството се одлична можност за поврзување на теоријата со праксата и имаат големо значење за подобрување на квалитетот на едукација и мотивација на студентите, стекнување со соодветни вештини и фаворизирање на тимската работа. Се надеваме дека овој начин на соработка на Економскиот факултет-Прилеп со успешните бизнис субјекти ќе продолжи и во иднина и ќе придонесе за приближување на теоретската настава со практичните вештини и искуства.

1ST INTERNATIONAL DOCTORAL STUDENT CONFERENCE CONTEMPORARY RESEARCH ISSUES IN ECONOMICS, MANAGEMENT AND BUSINESS

University “St. Kliment Ohridski”-Bitola, Faculty of Economics-Prilep, Republic of Macedonia, May 18, 2013

Call for abstracts

The young researchers in the fields of economics, management and business are permanently facing challenging tasks imposed by the contemporary scientific development. In this context, the University “St. Kliment Ohridski”-Bitola, the Faculty of Economics-Prilep and the Doctoral Programme in Entrepreneurship and SME Management for the Western Balkan Countries organise international conference entitled “**Contemporary research issues in economics, management and business**”. The aim of this conference is to provide possibility for doctoral students in the fields of economics, management and business to present the results from their research and to initiate debate about the recent policy challenges. Therefore, it is our pleasure to invite doctoral students in the above mentioned fields to give their contribution by participating in the conference. The abstracts with maximum length of 300 words should be sent on the following e-mail address: conference2013@eccfp.edu.mk.

Conference topics

Economics including all related sub-disciplines
Management including all related sub-disciplines
Business including all related sub-disciplines

Venue: Faculty of Economics-Prilep, Republic of Macedonia

Official language: English

Eligible participants: Doctoral students

We offer possibility for the awarded three papers to be published in the UKLO Journal “Horizonti”.

Scientific board

Massimo Bianchi (UNIBO), Italy
Joaquim Verges (UAB), Spain
Stephane Ngo-Mai (UNICE), France
Donika Kercini (AUT), Albania
Fatmir Memaj (UT), Albania
Avdulla Hoti (Dardania), Kosovo
Nada Sekulovska (UKIM), Macedonia
Miroљub Shukarov (SEEU), Macedonia
Marika Basheska-Gjorgjeska (UKLO), Macedonia
Organizing committee
Marika Basheska-Gjorgjeska (UKLO), Macedonia
Dimitar Nikoloski (UKLO), Macedonia
Marjan Angeleski (UKLO), Macedonia
Olivera Kostoska (UKLO), Macedonia
Tanja Micalevska (UKLO) Macedonia

Registration fee: 30 EUR

Important dates:

Deadline for abstract submission: February 18, 2013
Notification of acceptance: March 4, 2013
Deadline for paper submission: April 22, 2013
Conference date: May 18, 2013

Contact e-mail: conference2013@eccfp.edu.mk

For more detailed information and instructions for abstract and paper submission, please contact the official web page of the conference: www.eccfp.edu.mk/conference2013.

Економски факултет - Прилеп

ул.Маркова 133
тел:048 427 020
eccfp@uklo.edu.mk
www.eccfp.uklo.edu.mk